

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Manipulus curatorum

Guido <de Monte Rocherii>

[Straßburg], 9. Feb. 1489

Tractatus secundus secunde partis de contritione

[urn:nbn:de:bsz:31-248607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-248607)

58
De contritione

fatiffactōez. Et ista est secūda diuīfio penitētie. **Uñ** Jobel os aureū. Perfecta pñia cogit pctōzē oīa sufferre. in corde em̄ est p̄tritio. ī ore cōfessio. in ope fatiffactio ⁊ tota hūilitas. ⁊ hec est fructifera pñia. de pe. di. i. c. penitētia vera. §. perfe cra. Quia em̄ tribus modis offendim⁹ deū. vīcz delectatōe cogitarōis. imprudētia locutiōis. in superbia opis. Et fm̄ regulā medicōz tria cōtrarijs curant. tribz modis optet q̄ fatiffaciamus. scz cordis cōtritōe. oris cōfessione. ⁊ opis fatiffactōe. **Uñ** penitētia sic p̄fecta est illud felix ⁊ beneficium triduū qđ petebāt filij israhel. i. christiani deū p̄ fidē vidētes ī egypto. i. in tenebris pctōz existētes. dñi dicebāt. de⁹ hebreoz vocauit nos vt eam⁹ viā triū diez. i. cōfessōis. p̄tritiōis ⁊ fatiffactōis. in solitudine hui⁹ mūdi. et sacrificem⁹ sacrificiū pñie dño deo n̄ro. ne forte accidat nob̄ pestis. i. culpa in p̄senti. ⁊ gladius. i. pena in futuro. Penitētia etiā sic p̄fecta est illa scala bñdicta cū istis tribus gradibz quā vidit Jacob erectā a terra vsqz ad celū. ⁊ dñm̄ innixū siue imixtū ⁊ hoc p̄pter tria. **Primo** vt ascēdentē p̄ eā fortiter sustineat. **Secdo** vt si necesse fuerit ascēdēti p̄ eā manū porrigat. **Tercio** vt ascēdens p̄ eā cū fatigat⁹ fuerit ⁊ ip̄m respiciat iactāl totā curā suam in eo. Nō est em̄ ita crudel⁹ vt ait Aug. vt ip̄sum cadere pmittat. **In p̄mo** gradu est dolor. **In scdo** pudor. **In tercio** labor. De his igitur partibus penitētie p̄ ordinem est dicendū. Et primo de contritōne

ep̄di in

ampis
el mi

Tractatus secūdus secunde
partis de contritōne. Et habet septem capitula.

Quoniam circa contritōz septē sunt p̄ ordinē p̄siderāda. **Pr̄mo** qđ est contritio in se. **Secdo** de q̄ntitate p̄tritiōis. **Tercō** de ei⁹ q̄litate. **Quarto** de ei⁹ duratōe. **Quinto** d̄ qđ d̄ esse p̄tritio. **Sexto** qđ ē eā inductiua p̄tritiōis. **Et septimo** qđs est effect⁹ cōtritiōis.

Tractatus. II. secunde partis

Quid est cōtritio

Capitulum I

Ad videndū qd ē cōtritio notādū qd cōtritio sumit̄ hic ad similitudinē cōtritōis q̄ fit i corp'alibz. Un̄ sciēdum qd res d̄z corp'alz cōteri qn̄ i minutas ptes cōterit̄ sicut spēs aromaticē in mortario cōterunt̄. Un̄ differētia est inter cōtritōem z fractōem. nā fractio est qn̄ res frāgit̄ i magnas ptes. Cōtritio est qn̄ res frāgit̄ seu terit̄ in minutas partes. Dolor igit̄ de pctis d̄z cōtritio nō fractio ad designādū qd nō solū penitēs de peccatis suis i generali cōterit̄. imo de q̄libz in spēali. de h̄ tñ magis dicit̄ infra in q̄nto ca. hui⁹ tractat⁹. S̄z q̄re magis d̄z cōtritio q̄s dolor. Sciēdū qd fm̄ qd dicit̄ b̄t̄s Bern. sup Lanti. iō d̄z cōtritio z nō dolor. qz sic yngētū sa natiūū cōficiat̄ ex multis herbis tritis in mortario. sic yngen tū cōpūctōis cōficiat̄ ex herbis mlt̄oz pctōz natis i aīa peccatrice. qz vt d̄z in ps. lxxij. In terra deserta inuia z in aquo/ sa. tritis i mortario cōficiat̄. Et licz istō vere sit z sanctissime dictū. nō tñ reddit̄ Bernard⁹ rōnem hui⁹ qd̄ q̄rebat̄. qz fm̄ h̄ magis diceret̄ hō cōterens q̄s conterī z pctm̄ diceret̄ cōtritu. Et ideo sciendū qd in cōtritōe tria sunt attēdēda. P̄mo qd̄ est illō qd̄ conterit̄. Secōdo a q̄ cōterit̄. Tercio ad qd̄ cōterit̄ siue ad qd̄ cōtritio termiat̄. Illud qd̄ cōterit̄ est cōp̄ pctōris. qd̄ est vas q̄s fictile repletū veneno pcti. Et ideo Iohel ppheta indicās autoritate dei cōtritōem dixit. Cōuertimī ad me in toto corde v̄ro. in ieiunio z fletu et plāctur z scindite corda v̄ra. s. in cōtritōe. Illud a quo cōterit̄ cor pctōris ē duplex mola. quaz vna est supior. i. sursum eleuans. z ista est spes venie pueniēs ex cōsideratōe diuīe misericordiē. Alia ē mola deorsum depmēs. z ista est timor pene veniēs ex cōsideratōe diuīe iusticie. Et istas duas molas sp̄ d̄z tenere verus penitēs nec vnq̄s debz eas deserere. nec eas dyabolo pignori tradere. In cui⁹ figura d̄z in Deut. xxiiij. Nō accipies loco pignoris supiorē z inferiorē molā. i. nō despes p̄p̄t magnitudinē z enormitatē pctōz tuoz. s. sp̄ spera in dei misericordiā. nec p̄sumas s. time q̄uitatē tormentoz ex dei iusticia. Illud ad qd̄ cōtritio t̄minat̄ est. vt cor peccatoruz duruz vt

distinctio vel
comparatio
et fractio

est
dolor

Tria attēdēda

1

2

3

De contritione

lapis emollescat et liquescat ut cera. quod scriptum est. Cor dux male habebit in nouissimo die. Ratio hęc contritio potest dicere. Factum est cor meum tanquam cera liquefactus. Et de tali corde dicit psalmus. Cor contritum et humiliatum deus non despicies. **V**isa igitur proprietate ipsius nominis contritio. videndum est quid sit contritio. Et est sciendum quod contritio a magistris sic diffinitur. **C**ontritio est dolor voluntarie pro peccatis assumptus cum proposito confitendi et satisfaciendi. Et ad euidentiā istius diffinitionis videndum est de singulis partibus positus in diffinitione dicitur enim. **C**ontritio est dolor. **C**um enim secundum quod dictum est tria sunt curantur. et medicina dicitur esse tria infirmitati. et contritio sit medicina peccati. et in peccato fuerit delectatio operis quod in contritione sit dolor. Et ita dicitur in Apocalypsi. xviii. c. Quatum glorificauit se et in deliciis fuit in peccato perpetratoe tantum date ei tormentum et luctum in contritione.

Et notandum quod non solum in contritione est dolor. sed etiam ibi et gaudium. quoniam cum peccator recordatur se pro peccato offendisse deum creatorem suum quod eum creauit ad suam ymaginem. preteritum suum celestem quod eum parascit corporaliter et spiritualiter. et redemptorem suum quod eum liberauit propter unum sanguinem suum a pena et a perpetua damnatione. recolit et se amississe pro peccatis suis gloriam paradisi et incurrisse penam inferni: dolere dicitur. **S**ed quoniam cogitat se pro istum dolorem elogiari a peccato et reconciliari deo gaudet. Et non immerito. sic enim gaudet quod naufragium euasit. sic de contritione debet gaudere dum se videt peccati naufragium euasisse.

Sequitur voluntarie assumptus. **A**um enim deo non placeat coacta seruitia nisi dolor contritionis esset voluntarius non esset deo gratus nec acceptus. **S**ic enim peccatum teste beato Augustino. adeo est voluntarius quod si non est voluntarius iam non est peccatum. sic contritio dicitur esse adeo voluntarie assumpta quod si non est voluntaria iam non est contritio. Et ratio istorum est ista. quod actus meritorius et demeritorius operis quod sit a voluntate elicitus vel imperatus. alias non esset meritorius vel demeritorius. **S**equitur. cum proposito confitendi et satisfaciendi. vere enim contritus dicitur esse in proposito confitendi et satisfaciendi quoniam habet oportunitatem. alias contritio sua esset falsa et nulla. et ratio est. quod cum ad perfectionem totius integralis requiratur quod omnes eius partes sint sibi. sicut ad perfectionem domus requiritur quod sint simul tectum parietes et fundamentum. ita et ad perfectionem hęc penitentie requiritur quod ista tria

est 7

p. r. r. r.

30102

voluntarie assumptus

Cum proposito confitendi et satisfaciendi

Tractatus. II. secūde partis

sez contritio p̄fessio ⁊ satisfactio que sunt partes integres ei⁹
inquātū est sacramentū sunt sil' in re vel in voto. Unde in q̄/
libz penitētia p̄fecta sunt tres ptes. s. cordis p̄tritio. oris cō/
fessio et opis satisfactio. q̄s tāgit Jobel p̄pha. cū dicit i p̄so
na dñi. **C**onvertimī ad me in toto corde v̄ro rē. Cū em̄ dicit
in toto corde tāgit cōtritōez ⁊ cōfessiōem fieri in toto corde
Ille aut̄ in toto corde p̄uertit q̄ illud qd ore dic̄ corde sērit.
qz cū cor ⁊ lingua nō discrepāt dulcis est symphonia. Et cū
ylteri⁹ dicit in ieiunio rē. indicat satisfactōem. s̄m em̄ qd di
cit Jobes. Quicqd ē i mūdo aut ē p̄cupiscētia carnis aut
p̄cupiscētia oculorū rē. Ideo cōtra p̄cupiscētia carnis dicit
in ieiunio. s̄ p̄cupiscētia oculorū dicit in fletu ⁊ plāctu. ⁊ cō
tra supbia vite dicit. scindite corda v̄ra ⁊ nō vestimēta vestra.

De quantitate p̄tritōis

Cap. II.

Quāritas p̄tritōis mēsurat̄ penes q̄ntitatē doloris
q̄ essentialz est ip̄a p̄tritio v̄l est causat̄ a contritōe.
Notandū q̄ duplex est dolor i cōtritōe: s̄m q̄ dolor d̄r du
obus modis. Nā dolor vno mō idem est qd displicētia vo/
lūtatis. inq̄ntū. s. volūtati displicz aliquā rē fore vel fuisse.
Alio mō dolor idē est qd passio resultās siue redūdās i sen/
sualitatē. i. in carnē. inq̄ntū. s. in pte sensitiva sentit̄ aliq̄s do
lor ex illatōe alicui⁹ nocumēti. sicut q̄n p̄scindit̄ mēbrū: vel
vulnerat̄ corp⁹ v̄l p̄burit̄ v̄l aliq̄d tale. Quādo de dolore
p̄mo mō pur. s. dolor ē displicētia volūtatis. tal' dolor ē esse
tialiter ip̄a p̄tritio. et sic dolor p̄tritōis d̄z esse et ē maxim⁹
si sit vera cōtritio. Cū dico q̄ pctm̄ tuū d̄z sic displicere vo/
lūtati et rōni q̄ nullo mō ⁊ nullo pacto nec p̄modo nec incō
modo p̄ vlla re velles in ip̄m cōsentire vel consensisse. Et rō
hui⁹ est. qz cōtritio si sit vera nō p̄t esse sine charitate. imo sp̄
cū charitate. Ad h̄ aut̄ q̄ aliq̄s habeat charitatē q̄ntacūqz
paruā necesse ē q̄ diligat deū sup oīa. sic q̄ p̄ nullo dāno v̄l
cōmodo velit offendere v̄l offendisse deū. Et iō cū pctm̄ sit
offensio dei pctm̄ tuū d̄z displicere volūtati formata chari/
tate. q̄lis d̄z esse ⁊ est volūtas veri p̄triti q̄ nullo mō: nlla soz
te. nullo dāno vel indāno velit ip̄m facere v̄l fecisse. ⁊ h̄ ē qd

duplex dolor

50
De contritione

Et in **Diere. vi. c. vbi dicitur.** Luctu vnigeniti facti planetuz
amaz. vbi dicit glo. **Docz penitēte** qd facere debeat. et seqt.
Hibit dolēte morte vnigeniti. ita etiā nūq̄ dolenti dicit esse
q̄ offendisse deū p peccatū. **Et sic dico** q loq̄ndo de dolore
put dolor dicit displicentiā volūtatis. dolor cōtritiōis ē ma
ximus ita q nō possz esse maior. **Si autē loq̄mur** d dolore p
ut noiat dolorē causatū in sensualitate. sic talis dolor ē effe
ctus cōtritiōis. inq̄ntū. s. aliqs vere et pfecte fuerit cōtriti^o ex
dolore primo. s. ex displicentiā volūtatis de peccato. et inq̄n
tū est offensiuū dei. p̄cipit in fletū et lamēta et lachrymas. si
cut legit de brā maria magdalena et de brō petro aplo et sic
dico q nō optet q in cōtritiōe iste dolor sit maior q̄cūq̄ alio
dolore. **Videm^{us} em̄** mlros viros et mltras mlteres se peni
tentes fm q hūanitas p̄t cognoscere q magis flēt et plorant
p morte p sanguineoz vl amicoz suoz. vel p amissiōe alicu
ius rei tpalis q̄ plorat et flēt p p̄ctis suis. **Et rō est.** cū ei do
lor iste sit in affectōe sensualitatis. et affectio que est in sensu
alitate seq̄tur experimentalē et sensualē cognitiōez. et pauci i
mo paucissimi sunt q ita habeāt sensualē seu experimentales
cognitiōez diuine dilectiōis sicut habēt cognitiōem dilectiōis
factorū tpaliū. ideo pauci imo paucissimi sunt q ita sensua
liter doleant de p̄ctō sicut dolēt de aliquo dāno tpali. **Sed**
si inuenirent aliq̄ essent multū laudādi. **Sic ergo patz** q lo
q̄ndo de dolore put dolor dicit displicentiā et dissensum vo
lūtatis dolor cōtritiōis debz esse maxim^{us}. i. maior q̄cūq̄ alio
dolore. loq̄ndo autē de dolore q dicit passiōem resultantē in
sensualitate sic nō est necessariū q dolor cōtritiōis sit maior q̄
cūq̄ alio dolore. esset tū mltrū congruū. **Sed qd nunq̄d**
verus cōtritus et penitēs debz plus velle sustinere q̄m cūq̄
penā inferni vel quamcūq̄ aliā penā tpalem sicut infirmīta
tem vl mortē q̄ peccasse vel peccare? **Dico q null^{us}** in mēte
sua debet sibi ponere talem questionē. nec etiam alicui alij.
quia istud esset seipm vel alium ponere in temptatiōem. et
mens humana est multū infirma ex parte sensualitatis: que
semper refugit mortē et mala corporalia. etiam quantūcūq̄

dolor caus

Tracta .II. secūde partis

sit homo pfectus. sicut patz in saluatore nro iesu christo qui imminere passiois hora dicebat. **T**ristis est aīa mea. et h qn tū ad sensualitatē: vsq; ad mortē. et exponēs seipm dixit. spūs id ē volūtas rōnalis p̄mptus est supple ad sustinēdū mortē. caro aut. i. sensualitas īfirma. qz refugit mortē. **Q**uare nēo dz se ponere in tali pplexitate. nec cōfessor debz h̄ interrogare. **I**stud aut requiritur de necessitate in qlibet vere cōtrito et hē penitente qz vbi necessitas foret p̄us sustineret omnē penaz qz offederet deū p̄ pctm̄. Et hec de q̄ntitate p̄tōis sufficiāt.

Deet̄ qlitate

Capitulū III

Nunc de qlitate cōtritois dicēdū est. **A**irca qd̄ sciendū est qz cōtritio debz habere septē p̄ditōes. **P**rimo em̄ dz esse discreta. vñ dz esse cū spe venie. ita qz vere cōtritus nunq; debz despere de dei misericordia. qz pl̄ p̄t de us parcere qz hō peccare. vñ Aug. sup illd̄ p̄bū qd̄ dic̄ La yn̄. uij. c. scz. **M**aior est iniq̄tas mea qz vt veniā merear dicit. **C**ayn mēris qz maior est dei pietas qz tua iniquitas. et Ambro. **N**emo despet qz iudā p̄ditōrē nō scel̄ qd̄ omisit sed sua desperatio fecit penit̄ int̄re. **S**z qz nemo scit vtrū sit dign̄ amore vl̄ odio dei nō debz nimis p̄sumere sed sem̄ p̄ debz timere. qz iniciū sapiētie est timor dñi. **E**t ideo vet̄ penitēs granū. i. aiām suā dz terere inter duas molas. i. timoris et spei. et farina sic trita barutello discretōis vel p̄passio nis mūdāta aq̄ lachrymar. i. cōpunctōis cōmixta. panē bonū in cūbano cordis igne charitatis decoctū faciat hospiti suo christo. ita qz i die iudicij dicat sibi. **E**surui et dediisti mihi māducare. **S**ecūdo dz esse amara. **E**t ita dicebat ille sc̄tus rex Ezechias. **I**sa. xxxviii. **R**ecogitabo tibi oēs ānos meos in amaritudine aiē mee. **E**t si sit talis faciet pacē inter deū et aiām peccatricē. **U**nde idē Ezechias. **E**cce i pace a maritudo mea amarissima. **A**mara dz esse p̄tritio. qz pctōr delectat̄ fuit i cogitatōe illicita. amariōr qz cōsensit. amarissima qz op̄ illicitū p̄petrauit. **E**t si sic fiat poterit dicere cōtrit̄ illud qd̄ seq̄tur. **T**u aut̄ eruisti aiāz meā ut nō pirz. **P**ie cisti post tergū oīa pctā mea. **T**ercio dz esse lacrimosa. vñ

*Editionis
cōm: 7*

De contritione.

psal. vi. Lauabo p singulas noctes lectū meū. lectū. s. sciē-
tie. lacrimis meis stratū meū rigabo. Et sic fecit brā maria
magdalena q̄ lacrimis lauit pedes dñi n̄i iesu christi. ideo
4 q̄ fuerūt sibi pctā remissa. **Quarto** dz esse p̄meditata. ut ī
autoritate p̄allegata. Recogitabo tibi oēs annos meos zc.
Et dic̄ ysaias loq̄ndo aīe peccatrici. **Sume cytharā. s. p̄nie**
circūiui ciuitatē. s. aīe cogitādo z remeōzādo singula pctā.
z debet cogitare horas diei z rpa et loca. h̄mōi meretricis. id ē
aīa peccatrix q̄ peccādo cū dyabolo fornicata est. z obliuioī
5 tradita est a deo p̄p̄ pctā oblita. **Quinto** debz esse vnuer-
6 salis. i. de oib⁹ peccatis. **Sexto** debz esse durabilis. i. cō-
7 tinua. et de his dicit in fra ī capitul duobz seq̄ntibz. **Septi-**
mo dz esse integra. i. cū p̄posito p̄fiteđi z satisfaciēdi. alias nō
esset cōtritio sed derisio. Et de hoc dictū est supra in p̄mo ca-
pitulo. Et sic patet q̄lis debet esse contritio

Quantū debet durare cōtritio **Cap. IIII**

Ad sciendū q̄ntū debz durare cōtritio notandū ē hic
q̄ fm̄ qd̄ sup̄ dictū ē in. c. ij. in cōtritione ē duplex do-
lor. Un⁹ ē dolor q̄ idē ē qd̄ tristitatio siue displicētia
volūtatis. et iste sp̄ dz durare q̄diu hō viuit. **Notādū au-**
tē q̄ cū p̄ceptū de p̄ritōe sit affirmatiuū. z p̄ceptū affirmati-
uū obligat sp̄ z nō ad sp̄ sed p̄ loco et tpe: p̄ceptū de p̄ritōe
sic obligat q̄ nō optz q̄ hō sit sp̄ ī actū p̄uertēdi. s. q̄n cū q̄
occurrit sibi memoria de pctō q̄ displiceat sibi illud fecisse.
Et ita intelligit̄ p̄bū brī Aug. ī li. de pe. vbi dz. **Sp̄ doleat**
z de dolore gaudeat. Et seq̄tur. vbi dolor finit̄ ibi p̄nia de-
ficit. Un̄ q̄n dicit̄ sp̄ doleat intelligēdū ē q̄n occurrit memo-
ria de pctō. **Silz** q̄n dicit̄. vbi dolor finit̄. intelligēdū ē finit̄
vel de actu vl̄ de habitu. Et causa q̄ re dz sic durare p̄ritio
est. qz nemo ē cert⁹ de lege cōmuni si pctm̄ est sibi p̄ cōtritio-
nem remissum. qz nescit si cōtritio fuit sufficiens. vñ dz in ec-
clesiastico. De p̄piciato pctō noli esse sine metu. **Posito etiā**
q̄ aliqs̄ sciret p̄ reuelatōez diuinā pctm̄ sibi fore remissum:
adhuc dz sibi sp̄ displicere peccasse q̄n occurrit sibi memo-
ria de peccato. alias peccaret nouo pctō. qz sic culpa ē velle

i 5

tunc huiusmodi est vna q̄ntitas

Tractatus. II. secunde partis

*fite do
lor*
peccare. ita culpa est velle peccasse. Illi⁹ dolor est in contritōe
scz dolor q̄ resultat ⁊ redūdat in sensualitate. q̄n. s. hō ex di-
splicencia peccati. p̄cipit in fletū ⁊ lachrymas. Et tal dolor
nō optet q̄ sp̄ duret. cū pauci imo paucissimi sūt q̄ etiā vna
hora sic possēt plorare peccata. q̄ntomin⁹ tāto tpe vite sue.
esset t̄n multe p̄fectōis q̄ sp̄ q̄n recordaret de pctis possēt ea
plorare. sicut legit de brō Petro ap̄lo q̄ sp̄ portabat sudari
um ī sinu cū quo tergebat lachrymas. qz q̄n recordabat pec-
cati qd̄ fecerat q̄n xpm̄ negauerat nō potat lachrymas p̄ti-
nere. ⁊ t̄n bñ sciebat xpm̄ sibi dimisisse peccatū.

*nota de p̄
no*

De quibus debet esse contritio **Cap. V**
Peccatū qd̄dā ē actuale. qd̄dā origiale. Actuale est
qd̄ h̄bit actu p̄po. s. q̄n hō agit qd̄ agere nō dz. Et
isto mō diffinit sic. **Pctm̄ est oīe dictū vl̄ factū vl̄ occupitū**
⁊ legē dei. Originale pctm̄ ē qd̄ h̄bit hō ex origie inq̄tū. s.
hō descendit ab adā fm̄ rōez siue natōez **seminale.** ita q̄ pctm̄
originale formalz nihil aliū ē q̄s **carētia iusticie original.**

*Adā corrupit
donū sup̄na-
male.*

**Q̄n̄ sciēdū q̄ adā ī sui creatōe accepit a deo qd̄dā donū sup̄-
naturale. qd̄ donū vocabat iusticia original. que iusticia ita
ordinabat homīez ad deū q̄ aīa hoīs in oībz obediebat dō
ita q̄ in nullo mouebat ⁊ volūtātē dei. ⁊ corp⁹ ita obediebat
anime q̄ nullo mouebat ⁊ volūtātē anime. i. p̄tra imperiū
rōis. Et p̄ istud donū oīa animalia erāt subiecta hoī ⁊ obedie-
bāt sibi ad nutū. iuxta illū ps̄. viij. **Dīa s̄biecisti sub pedibz
ei⁹ oues ⁊ boues vni. insup ⁊ pecora cāpi. volucres celi ⁊ pi-
sces maris.** Istud donū acceperat adā nō solū p̄ se sed p̄ to-
ta posteritate sua. ita q̄ in oēs qui descēderēt ab ei⁹ semine
īpe transfunderet istud donū. i. istā iusticiā originale. Et
isto dono p̄ peccatū suū īpe p̄inavit se et totā posteritatem
suam. ita q̄ oēs qui descēdūt ex ei⁹ semine carent isto dono.
Et talis carētia vocat̄ peccatū originale. **Ad vidēdū er-
go de quibz debz esse contritio.** primo vidēdū est vtz hō p̄te-
ri debeat de pctō originali. Et est sciēdū q̄ nō. **Qui⁹ ratio
est.** qz solū de illo debz hō dolere ⁊ p̄teri qd̄ ē actu p̄po p̄mis-
sum. vel qd̄ fuit in p̄tate sua nō cōmitte. sed pctm̄ origina**

62
De contritione.

le nō fuit actu pprio contractū. nec fuit in potestate alicuius
nō p̄rabere illud. quare nullus tenet dolere vel p̄teri d̄ pec
cato originali. **Et** dico nullū teneri de necessitate. **Cōgruū**
em̄ estz adulto q̄ accedit ad baptisimū q̄ displiceat pctm̄ ori
ginale nō in spēali qz fuit p̄tractū. sed in generali inq̄ntū scz
omne qd̄ separata deo debet displicere. **De peccato autem**
actuali quō homo debet conteri de eo norandū q̄ in genere
duplex est peccatū actuale. Nam quoddā est mortale qd̄ dā
veniale. **De peccato mortali** debet homo cōteri et confiteri
singulariter z singillatim de quolibet ita q̄ nō sufficit cōfes
sio generalis. imo quilibet verus penitēs debet diligent̄ ex
aminare et discutere p̄scientiā suam. ita q̄ recogitet dies ho
ras: loca tēpora p̄sonas et omnes circūstantias in quibz et cū
q̄bus peccare potuit z peccauit. z ita sicut occurreret sibi me
moriam de peccato singulariter et specialiter cōterat̄ de quo
libet. ita tamē q̄ licet de quolibz peccato mortali ver⁹ peni
tens debeat maxime z summe dolere. tamē fm̄ q̄ vnū pec
catus est grauius q̄ aliud intensius debet dolere z conteri
de vno q̄ de alio. **Sed** qd̄ fiet de peccatis oblitis? **Dico**
q̄ aliquis p̄t esse oblit⁹ peccatorz suozū duobz modis. **Uno**
modo q̄ sit oblitus in speciali sed nō in generali. i. q̄ bene re
cordat̄ se p̄ccasse mortaliter sed tamē non recordat̄ de spe
cie peccati. puta si fuit fornicat⁹ vel furatus z sic de alijs. **Et**
talis debet dolere z cōteri de peccato in generali. z in specia
li tenet conteri de negligentia sua p̄ quā venit in obliuionē
peccati sui. z tenet facere quod in se est. scilicet q̄ recordetur
in speciali de peccato suo: vel cogitando vias suas: vel orā
do deum q̄ reducat sibi ad memoriā. **Alio modo** potest esse
oblitus peccati sui. ita q̄ nō recordat̄ nec in generali nec in
speciali. z adhuc tenet conteri in generali. **Et** voco conteri
in generali non sub conditōe conteri. id est dicendo vel cogi
tando doleo et conteroz si peccauit. **Sed** voco cōteri in gene
rali conteri sub extimatōe pbabili. debet em̄ homo pbabili
ter credere q̄ in multis offendit deum quozū non recordat̄.
et sic sub ista extimatōe doleat et peniteat sicut si certus

De p̄cto ac
tuale

in mortali

de oblitis

Tractatus. II. secunde partis

veniale

esset tunc p̄tritus est et penitēs. **U**n̄ q̄libz dz dicere fr̄q̄nt̄ s̄ sum p̄s. xxiiij. Delicta iuuētutis mee ⁊ igno. m. ne me. **Q**uō aut̄ hō dz conteri de pctō veniali. Notādū q̄ tria sūt genera pctōz venialiu. nā qd̄ dā ē veniale ex surrep̄tōe. i. subitū. vel nō p̄p̄a volūtatesz ex surrep̄tōe. ⁊ de tali nō tenet̄ hō cōteri in sp̄ali nisi de p̄gruo. **Q**uō dā ē veniale ex volūtate. cui si cōsentiat incidit hō i mortale. sicut delectatio morosa in cogitātōe de actu carnali ē pctm̄ veniale. s̄ si sit ibi cōsensus est pctm̄ mortale. **E**t de tali veniali q̄n̄ occurrit mēoria d̄ eo dz hō cōteri et penitere ⁊ diligenter aduertere ne sit ibi vl̄ fuerit cōsensus. **Q**uōdam est veniale qd̄ p̄ fr̄q̄ntatōez sui augz libidinē peccādi. ⁊ tāta poterit ibi esse libido peccādi q̄ illud qd̄ de sua natura erat veniale ex illa libidine fieret mortale. sicut mēdaciū iocosum de sua natura ē veniale. sed toties p̄t̄itari q̄ augebit int̄m libidinē mentiēdi q̄ ex tāta libidine poterit hō toties mētiri iocose q̄ peccabit mortale. **E**t de tali dz hō cōteri et penitere aduertēdo ⁊ p̄cauēdo ne multiplicet. **D**e hoc t̄m magis dicit̄ q̄n̄ agit de cōfessioe pctōz venialiu qz eodē mō tenet̄ hō de eis p̄teri quo tenet̄ ea cōfiteri.

Que sunt cause inductiue cōtritiōis

Ca. VI

Cause inductiue p̄tritiōis sunt multe. **P**riā ⁊ p̄ncipalis est amor dei. illud em̄ qd̄ p̄ncipaliter dz hoīez retrahere a pctō. et si peccauerit qz corrigat ⁊ emendet se est amor dei. **E**t iste amor generat̄ sic i aīa pctōris. **U**n̄ em̄ amor seq̄t cognitiōez. qz ut dicit̄ **A**ug. **C**ognita diligim̄ in eo gnita neq̄q̄. q̄n̄ pctōz cogitat et recognoscit dei bonitatē et iusticiā cui displicz om̄e malū. ⁊ nullo mō relinq̄t aliqd̄ malū impunitū. ⁊ recogitat se m̄tra mala p̄misisse q̄ displicēt diuine volūtati. et p̄p̄t̄ q̄ ē dign⁹ puniri s̄uit timz. q̄n̄ etiā cogitat vl̄teri⁹ dei pietatē ⁊ misericordiaz q̄ pat⁹ ē oī dolēti ⁊ penitēti p̄cere et remittere culpā q̄ntūcūqz magnā sperat d̄ venia. ⁊ sic mouet̄ ad detestādū pctm̄. ⁊ iste mot⁹ vocat̄ attritio. i. q̄ dā p̄tritio imperfecta. **E**t ita de⁹ q̄ nūq̄ deficit infundit̄ lumē gr̄e in aīam peccatoris. **E**t illo lumine pctōz illustrat⁹ cale fit in amore dei ⁊ detestatione peccati. itz qz timor seruilis

De contritione.

3
pcedit et pparat cor pctōris ad p̄tritoēz. sed amor et seruo
charitatis p̄ficat ipaz. Et de h̄ ponit exēplū Aug⁹. dicēs. q̄ si
cut i futura sotulariū sera porci p̄cedit z facit viā filo. nō tñ
remanet i futura. sicut p̄tritoē p̄cedit timor pene. z iste timor
p̄parat ad charitatē z amorē dei. q̄ postq̄z iā ē in aīa expellit
oēm timorē. vt dic̄ bt̄s Iohes in p̄ma sua canonica dicēs.
Perfecta charitas foris mittit timorē. s. timorē seruile q̄ ē ti
mor pene. nō aut̄ timorē filiale q̄ ē timor offense. **Sec̄da cā** z
est pudor. i. verecūdia de pctis cōmissis. vt d̄z puerbio. xij.
Res dignas p̄fusiōe gerit. z Flaui. iij. Reuelabo pudēda tua
in facie tua. **Quā** em̄ pctōz cogitat q̄ oīa ei⁹ pctā q̄ntūcūq̄ se
creta z occulta sunt: sunt deo manifesta z ap̄ta. z q̄ nisi penite
at z p̄terat̄ de eis d̄e⁹ reuelabit z manifestabit ea toti mōdo
mouet ad p̄tritoē z penitentiā de pctis. **Un̄ Boeti⁹**. Da
gna est nob̄ indita necessitas pb̄itatis cū oīa agam⁹ in ocul
iudicis cūtra cernēs. **Tercia cā** est detestatio. i. abomiatio
vilitatis pcti. tāta em̄ ē vilitas pcti q̄ de filio dei facit seruū
dyaboli. vñ bt̄s Petr⁹. **Qui facit pctm̄ seru⁹ ē pcti. a q̄ em̄**
q̄s supat⁹ ē seru⁹ ei⁹ est. Cū ḡ pctōz sit p̄pter pctm̄ a dyabo
lo supat⁹ p̄pter pctm̄ ē su⁹ dyaboli fact⁹. **Un̄ Anf.** Fecisti
me d̄ne ad tuā ymaginē z ego sup̄induri horribilē ymaginē
Un̄ aīa peccatrix vidēs z p̄siderās vilitatē pcti p̄t dicere v̄
bū qd̄ dicit Hieremias. **Vide d̄ne z cōsidera qm̄ fact⁹ sum**
villis. **Quarta cā** est p̄sideratio de die iudicij z penis īferni.
q̄ em̄ pctōz p̄siderat q̄ de oīni dicto facto z cogitatu ḡ legē
dei op̄tebit eū reddere rōez i die iudicij iurta v̄bū saluatoris
in **Math.** dicētis. De oīni v̄bo ocioso qd̄ locuti fuerit hoīes
sup̄ terrā reddēt rōez i die iudicij. vbi pctōzē monet ad p̄tri
tōz z p̄nias d̄ pctis suis. **Un̄ Hiero.** loq̄ns d̄ die iudicij dic̄
sic **Quorūscūq̄z illā diē cōsidero totos corde tremisco. Idē**
Sive comedā sive bibā sive aliqd̄ aliō faciā sp̄ videt̄ i aurib⁹
meis illa tuba terribil̄ z horribil̄ insonare. surgite mortui ve
nite ad iudiciū. **Quā** pctōz attēta mēte ista cogitat totas tre
mit i corde suo. **Si** ei⁹ ut dic̄ bt̄s Petr⁹ ap̄ls. i. Pe. iij. Et
si iust⁹ qd̄ē vix saluabit̄ ipi⁹ z pctōz vbi apparebit. **Et gre.**

Tractatus. II. secunde partis

Quid faciet ygula deserti. i. pctōr. vbi pcutiet cedr⁹ padisi
i. iust⁹ **Q**uita cā ē de amissioe celest⁹ glie. qñ ei pctōr cogi
tat se ppter pctm suū gliam padisi pdidisse nō ē mix si dolz
imo mix ē si nō crepat p mediū. **S**i em̄ plorat z dolet hō p
amissioe pecunie. q̄to mag⁹ dz plorare z dolere de amissioe
celest⁹ glie. Et iō dicebat brūs Johes i Apoc. iij. **A**ne qd
habes vt nemo accipiat coronā tuā. **S**exta causa ē dolor
delmultiplici offēsa creatoris. qñ em̄ pctōr cogitat z cōside
rat se offēdisse deū q̄ euz creauit de nihilo z insigniuit eū sua
ymagine. z redemit suo sanguine. nō est mix si doleat z peni
teat de pctō suo. **D**e hoc dic̄ brūs Be⁹. dolor de pctis dz el
se aceracrioz acerrim⁹. **A**cer qz offendim⁹ deū creatorem.
Acrioz qz offendim⁹ p̄rez nostz q̄ pascit nos multipl⁹ z gu
bernat. **A**cerrim⁹ qz offendim⁹ redēptōrē n̄m q̄ nos libera
uit suo sanguie a viculo pctōz. a crudelitate demonū: et ab
acerbitate gehēne. **M**otādū t̄m q̄ licz pctōr sic dictū ē de
beat dolere z p̄teri d̄ pctis t̄m dz sp̄ spare i dño z i pietate et
in misericordia sua. ita q̄ dz spare de venia z de glia. qz vt dic̄
sapiēs puer. xxviiij. Qui sperat in dño saluabit.

De effectu cōtritionis **Cap. VII**
Effect⁹ p̄tritois est multipler. **P**rim⁹ p̄z et vi nois
ip̄i⁹. dz em̄ p̄tritio q̄si sil⁹ vlt⁹ ex toto tritio. qd̄ itelligē
dū est sic q̄ i p̄tritōe totū cor pctōris ad l̄raz scindat z parti
at p̄ nimia angustia z dolore: ira z indignatōe q̄ recipit d̄ pec
cata. **U**n̄ dñs p̄ p̄phetā Jobelē. ij. c. **S**cidite cor: da vestra.
Ite ps. **S**acrificiū deo sp̄s p̄tribulat⁹ cor p̄tritū z hūilia
tū de⁹ nō despicias. **E**t fm̄ qd̄ dic̄ brūs Be⁹. **C**ōtritio mū
dat aiāz a reatu culpe: z libat a pena gehēne z ab horreda de
monū societate z vilissima p̄tri fuiture. restituit bona sp̄ua
lia q̄ pctōr amiserat p̄ pctm̄. restituit etiā societate sp̄ual. s.
ecclie z munionē. bonozūqz oīm q̄ i ea sunt p̄cipatōez. **D**e
filio ire efficit filiū grē. d̄ filio dyaboli efficit filiū dei. z p̄ cō
sequēs p̄cipē felicitat⁹ et hereditat⁹ etne. **M**otādū aut̄ q̄ d̄
h̄ quō. s. p̄ solā p̄tritōnez remittit̄ pctm̄ sunt varie opiniōes
Dicit̄ em̄ qd̄ā q̄ sic trib⁹ modis offēdim⁹ deū. s. cor: de ore z

64
De contritione.

ope. ita ⁊ tribus modis ē necariū dō satisfaciendū. s. p̄tōe cordis
p̄fessōe oris: ⁊ satisfactōe opis. alias n̄ dimittit̄ p̄ct̄z. **I**sti sū
dāt̄ int̄tōz suā p̄ illō. c. d̄ pe. di. i. c. p̄n̄ia. s. p̄fca. ⁊ di. iij. p̄fca.
⁊ dicit̄ q̄ oēs auctoritates q̄ dicit̄ p̄ctā sola cordis p̄tōe di
mitti sunt̄ intelligēde cū articulo necit̄at̄ excludit̄ oris p̄fessi
onē. i. q̄n̄ aliq̄s amittit̄ loq̄lā. v̄l q̄n̄ n̄ p̄t̄ p̄sb̄it̄ez. repire i p̄fes
siōe. **A**lij dicit̄ q̄ i p̄t̄itōe dimittit̄ p̄ctā sub p̄ditōe. s. si p̄f/
teant̄. ⁊ sūdāt̄ isti int̄tōz suā sup̄ illō qd̄ d̄r̄ d̄ pe. di. iij. c. sane
in fi. **T**ercij dicit̄ sola cordis p̄t̄itōe dimitti p̄ctm̄. cui libet
adulto si v̄e p̄terit̄ ⁊ p̄p̄dat ab his abstinere ⁊ p̄fiteri: ⁊ de eo
satisfacere s̄m̄ iudiciū eccl̄ie. **A**t fundāt̄ isti int̄tōnez suā p̄
istō de pe. di. i. maḡ ē pietas dei. v̄bi d̄r̄ q̄ ad solā p̄missiōez
p̄ctā dimittit̄. nō dū p̄n̄ficiat̄ ore ⁊ n̄ de^o iā audiri corde. **E**t
hec opinio ē verior et maḡ tenet̄ a doctoribz. **E**t q̄ ista opinio
sit̄ vior p̄z p̄ exēplū Lazari. quē p̄mo suscitauit̄ x̄ps̄ añq̄s a
discipul̄ solueret̄. Lazar̄ em̄ mortu⁹ ē p̄ctoz q̄ ē mortuus p̄
p̄ctm̄. iuxta v̄bū Ezech. xv iij. dicit̄. **A**ia q̄ peccauerit̄ ip̄a
moriet̄. **I**ste suscitāt̄ a d̄no q̄n̄ sibi remittit̄ p̄ctm̄ i p̄t̄itōne.
⁊ postea soluit̄ a discipul̄. i. absoluit̄ a sacerdotibz i p̄fessōe.
Pater etiā p̄ exēplū de. r. leprosis. q̄ in via añq̄s venirent ad
sacerdotes mūdari sunt. **I**sti em̄ leprosi sunt̄ p̄ctozes: q̄ duz
vadūt ad sacerdotes. i. dū cōtritōem habēt ⁊ p̄positū cōfi
tēdi mūdāt̄ a p̄ctis. **E**t ita dicit̄ p̄s. xxxi. **D**ixi cōfitebor ad
uersum me iniusticiā meā d̄no: ⁊ tu remisisti impiet̄atē peccati
mei. dixi. i. firmit̄ in aīo p̄posui. **M**orādū ḡ q̄ ista tria sunt
s̄l̄ t̄pe licz habeāt̄ ordinē naturalē int̄ se. s. **i**n̄iustificatio: cōtri
tio. p̄ctoz̄ remissio. **N**ecessario em̄ habeo intelligere q̄ p̄us
q̄s habeat̄ gr̄az q̄s cōterat̄. p̄cedit̄ ḡ gr̄a ⁊ seq̄tur dilectio. q̄m̄
q̄ habz gr̄az diligit̄. et seq̄tur cōtritio. q̄m̄ q̄ diligit̄ cōterit̄.
ad cōtritōem seq̄tur p̄ctoz̄ remissio. **E**t iste p̄cessus colligit̄
de pe. di. i. ois q̄ nō diligit̄ manz i morte. ⁊ **A**ug. **S**ine cha
ritate quō quis h̄am cōtritōem cordis habere pot̄it. **P**a
tet ergo quō sola cōtritōe p̄ctm̄ remittit̄. **Q**uid aut̄ faciat ab
solutio sacerdotis ad remissionem p̄ctoz̄ dicit̄ infra q̄n̄ age
tur de confessione. **S**i ista sufficiant de cōtritōe.